

займається. 2. Діло, праця. 3. Задум, намір здійснити, зробити, виконати що-небудь. 4. Певна ситуація, що складається на певному етапі, в даний момент. 5. Те, що безпосередньо стосується кого-небудь, входить у його завдання. 6. Спеціальність, професія, коло знань, певна галузь знань або навичок. 7. Питання або ряд питань, які вимагають розв'язання. 8. Документи, що стосуються якої-небудь особи, події. 9. Необхідна для чого-небудь річ, потрібні для виконання, здійснення чогось інструменти, знаряддя праці тощо. 10. Явище, подія, факт суспільного або особистого життя, що пов'язані з чим-небудь, супроводять або викликають що-небудь, впливають на щось. 11. Акт, дія для сценічного твору [2, с. 1376]. Ідентифікатором широкого значення слова виступає сема «процесуальна сутність». Якщо лексичну парадигму з базовим компонентом *предмет* склали одиниці, у семантиці яких із найрізноманітніших боків характеризувалася «фізична предметна сутність», то ЛСГ «Справа» містить переважно елементи на позначення певної сутності як процесу діяльності: *справа, робота, діло, праця, заняття, діяльність* тощо.

«Борис був цілком серйозний... Це справа мого життя, їду на місяць, а може, й більше. В щорічнику одного західнонімецького університету з'явилася публікація про Софію. Автор публікації професор Оссендорфер, посилається на нікому не відомі документи, які, мовляв, є в розпорядженні... Коротше: уривок пергаментної хартії, знайдений колись моїм батьком і під час війни відправлений ним в інститутському сейфі в тил...»

– Я повинен з ним зустрітися. Переконатися, що то він. Це військовий злочинець, а не професор! І грабіжник. Я повинен встановити, чи він має той пергамент. І відібрати в нього! ... Це справа державна. Мені помагатиме посольство, втрутиться уряд. Я не виїду звідти, поки не доб'юся свого!» [4, с. 367-369]. У даному контексті мова йде про *справу* як намір виконати певну низку дій: поїхати, зустрітися, з'ясувати необхідне та забрати документ. Тому актуалізуються семи «суб'єкт дії – Борис», «об'єкт пошуку – пергамент», рівень справи – «особистий», «державний» та ін.

На відміну від ядерного компоненту ЛСГ «Справа» із широкою семою «процесуальна сутність», усі інші еврїсеманти нараховують декілька інтегральних ознак. Наприклад, лексема *робота*, окрім родової семи «процесуальна сутність», обов'язково характеризується видовими: «сфера дії», «суб'єкт», «результат», «спосіб». Близькими за значенням є одиниці *діло* та *праця*. Широкозначними семами, що входять до їх внутрішньої структури, виступають «процесуальна сутність», «людина», «результат розумового або фізичного напруження», диференційними – «наслідок діяльності», «мета діяльності», «результативність», «корисність», «процесуальність» та ін. Однак все ж таки існує різниця у значенні цих двох елементів: одиниця *діло* має вищий рівень широкозначності, ніж *праця*, оскільки може вживатися в конструкціях типу: *велике діло* (важливість, значимість чого-небудь), *мале діло* (те, що не стосується когось), *грішне діло* (щось осудливе, незаконне).

Отже, семантичний аналіз широкозначних іменників розкриває специфічні риси цієї групи слів (однопонятійність, поліденотативність). Еврїсеманти інших семантичних груп ЛСП «Річ», що не стали предметом безпосереднього аналізу в даній статті, в перспективі слід детально розглянути з точки зору їх широкої семантики, місця в лексичній парадигмі та особливостей функціонування.

Джерела та література

1. Амосова Н. Н. К вопросу о лексическом значении слова // Вестник ЛГУ. – 1957. – Вып. 1. – № 2. – С. 152-168.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.: Ірпін: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
3. Загребельний П. А. Брухт. – Харків: Фолио, 2003. – 253 с.
4. Загребельний П. А. Диво. – К.: Махаон-Україна, 2000. – 576 с.
5. Луговой В. С. О широкозначности устойчивых словосочетаний современного французского языка: Дис...канд. филол. наук: 10.02.05/ Киевский государственный педагогический институт иностранных языков. – К., 1992. – 222 с.

Тинкалюк О. В.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАУКОВИХ ЗАГОЛОВКІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ НАУКОВИХ СТАТЕЙ З ЕКОНОМІКИ ТА ФІЗИКИ)

Журнальна наукова стаття – це провідний жанр наукового дискурсу. Вона є завершеним за змістом і формою науковим твором відносно невеликого розміру, який друкується в збірнику, журналі чи періодичному виданні. Заголовок є обличчям тексту статті, який допомагає ознайомитися з науковими ідеями та результатами, представленими у статті.

Заголовок є першою ознакою творів різного характеру. Хоча й розташований на відстані від основного тексту, він входить в його систему, передаючи змістовно-фактуальну інформацію. Заголовок – це стисле і влучне вираження головної ідеї твору, а також невід'ємний компонент тексту, який надає йому певної завершеності. В. Е. Шевченко, досліджуючи заголовки періодичного видання, зазначає, що заголовок є цілісною змістовно-графічною системою, «яка впливає на розуміння словесного твору, створюючи попереднє уявлення про його зміст ...» [6, с. 388].

Заголовки текстів різної функціонально-стилістичної приналежності, їх функції, загальна структура та окремі стилістичні особливості вже привертали деяку увагу філологів [1-8]. Наприклад, І. М. Колегаєва розглядає заголовки як важливі елементи мегатексту наукового твору, спрямовані на те, щоб полегшити читачеві пошук інформації і в стислій формі повідомити про тематику основного тексту. У відповідності з фрагментованістю наукових текстів їхні заголовки часто бувають ієрархізованими та подрібненими [2, с. 79-80], що сприяє кращій реєпції змісту наукових праць. На думку Т. В. Яхонтової, сучасні наукові заголовки схильні чутливо реагувати на виникнення нових стилістично-дискурсивних тенденцій та зміни у жанрово-стильових канолах [7, с. 30].

Незважаючи на існування певного лінгвістичного інтересу до наукових заголовків, малодослідженим, за деякими винятками (див. [7-8]), залишається питання про вплив на них чинника галузевої приналежності текстів. Отже, мета даної розвідки полягає у порівняльному аналізі синтаксичних та семантико-стилістичних особливостей заголовків у двох цілком різних дисциплінах – економіці та фізиці. Дослідження було проведено на

матеріалі 200 заголовків (100 одиниць з кожної дисципліни), випадково відібраних з економічних та фізичних журналів (див. Список джерел).

У результаті проведеного дослідження заголовки було класифіковано на п'ять синтаксичних типів у відповідності з синтаксичними моделями, виявленими Т. В. Яхонтовою [7, с. 25].

1. Номінативні конструкції з іменником у ролі ядерного компонента. Ця група поділяється на три підтипи: 1) номінативні конструкції, в яких головний член речення представлений одним іменником (*The Economic Case For International Standards*); 2) номінативні конструкції, представлені двома або більше іменниками, які виконують функцію головних членів (*Experiment and Theory in The Casimir Effect*); 3) номінативні конструкції зі сполучником «as», що вводять прикладку до головного члена речення (*Causal Sets as Discrete Spacetime*).

2. Дієслівні конструкції, ядерний компонент яких виражений безособовими формами дієслова (Vinf), (Ving) (*Operating Performance and Free Cash Flow of Asset Buyers*).

3. Прийменникові конструкції, які починаються з прийменників *on*, *to*, або *towards* з об'єктивним значенням (*On Parallelism in Across-The-Board Dependencies*).

4. Конструкції у вигляді речень. Характерною рисою таких заголовків є компактність, а також вживання сполучників і займенникових прислівників, які допомагають читачеві зрозуміти зміст статті (*How Does Strategic Competition Affect Firm Values*).

5. Сегментовані речення або конструкції з двох частин, відокремлені двокрапкою, знаками питання, оклику, комою або крапкою з комою, які включають різні синтаксичні типи заголовків (*Why Firms Diversify: An Empirical Examination*; *Remarkable Physicists: From Galileo To Yukawa*).

Кількісний розподіл типів аналізованих заголовків показано у Таблиці 1.

Таблиця 1

Заголовки	Номінативні	Дієслівні	Прийменникові	Конструкції у формі речень	Сегментовані речення	Всього
Економіка	45	9	1	7	38	100
Фізика	75	4	0	1	20	100
Всього	120	13	1	8	58	200

З поданої таблиці бачимо значну перевагу номінативних конструкцій над іншими в обох дисциплінах. Другою за величиною групою є сегментовані речення, з'єднані двокрапкою, а інші типи заголовкових конструкцій трапляються лише епізодично.

Наведені кількісні дані чітко показують відмінності у структурі заголовків з двох дисциплін: якщо для економіки характерними є як номінативні, так і сегментовані назви, то у фізиці превалюють лише номінативні конструкції.

Щодо середньої довжини заголовків економічних та фізичних текстів, то було отримано такі дані. Середня довжина заголовків економічних статей складає дев'ять слів, а фізичних текстів – вісім слів, тобто тут не спостерігається відмінностей. Найкоротші заголовки економічних та фізичних текстів містять два слова (наприклад, *Economic Imperialism*, *Nanoelectromechanical Systems*), а найдовші – вісімнадцять слів (*Exit, Voice and The Evolution of Industrial Districts: The Case Of The Post-World War II Economic Development of Plato*).

Коротко проаналізуємо тепер семантичні та стилістичні особливості заголовків в обох дисциплінах.

Заголовки з економіки та фізики з одним іменником, як ядерним компонентом, представляють тему дослідження так: іменник вказує на неї, а атрибутивні, адвербіальні групи, або прийменникові додатки, що стоять після іменника, обмежують її, наприклад:

The Long-Run Return to Investors Is Share Issue Privatization.

Quantum Dynamics in Strong Fluctuating Fields.

Заголовки з двома іменниками переважають у статтях з економіки. Вони називають дві теми: перший іменник переважно вказує на основну галузь дослідження, а другий на підгалузь або підтему.

Board Independence and Compensation Policies in Large Bank Holding Companies;

Privatization and The Rise of Global Capital Markets.

У таких заголовках перлокутивний ефект є сильнішим, тому що автор претендує на ширший обсяг дослідження або новизну.

Проте заголовки текстів з фізики є точнішими та більш деталізованими, завдяки частому вживанню таких іменників як *application*, *effects*, *measurement*, *method*, *study*, *theory*, *theorem*, *modelling*, наприклад:

A Novel Method of Gold-Coating on Modified Poly(divinylbenzene) Cores Using Gold Complex;

Collective Effects Triggered by Individual Effects in One-Dimensional Plasmas.

Конструкції у вигляді сегментованих речень є змістовно ємними та стилістично виразними в обох групах. У назвах цього типу можна спостерігати номінативні сполучення, віддієслівні, питальні, підрядні речення, з'єднані двокрапкою чи знаком питання, які надають заголовку енергійності та роблять його помітним, наприклад:

Raising Capital Using Monthly Income Preferred Stock: Market Reaction and Implications for Capital Structure Theory;

Цікавими та захоплюючими увагу є також назви у вигляді речень, що стимулюють читача з'ясувати певну проблему та знайти на неї відповідь, наприклад:

Is Corporate Diversification Beneficial in Emerging Markets?

Динамічною є і конструкція з безособовою дієслівною формою, що вказує на процесуальний тип дослідження, наприклад:

Teaching a Laser Beam to Go Straight.

Отже, заголовкам обох груп притаманна певна стилістична маркованість, зумовлена прагненням автора привернути увагу читача до статті, причому, як показують наведені приклади, це досягається вживанням

оригінальних синтаксичних типів, які відразу ж захоплюють увагу реципієнтів. Разом з тим назви економічних статей виглядають дещо виразнішими завдяки ширшому використанню сегментованих конструкцій, які володіють значним семантико-стилістичним потенціалом.

Проведене дослідження особливостей заголовків наукових статей з фізики та економіки дозволяє зробити такі головні висновки:

1) для фізичних статей характерні назви у вигляді номінативних конструкцій, а для економічних – як номінативні, так і сегментовані;

2) довжина заголовків в обох дисциплінах є подібною;

3) за своїми стилістичними рисами економічні заголовки є виразнішими, ніж назви фізичних статей.

Ці результати корелюють з даними Т.В. Яхонтової щодо синтактико-стилістичної різноманітності заголовків у лінгвістиці та їх відносної однорідності у математиці [7, с. 31], що уможливило, на базі двох досліджень, загальне припущення про притаманність гуманітарним галузям синтаксично виразних та стилістично забарвлених назв, а точним наукам – навпаки, структурно гомогенних, стилістично нейтральних заголовків. Потрібні, однак, подальші порівняльні дослідження цих важливих текстових елементів, які б могли підтвердити або уточнити цей попередній висновок.

Література

1. Коваленко А. М. Заголовок англomовного журнального мікротексту-повідомлення: структура, семантика, прагматика (на матеріалі тижневика Newsweek): Автореф. дис... канд. філол. наук. – К., 2002. – 19 с.
2. Колегаєва И. М. Текст как единица научной и художественной коммуникации. – Одесса: Редакционно-издательский отдел областного управления по печати, 1991. – 124 с.
3. Потапенко С. И. Заголовок англоязычного текста как средство визуального и семантического ориентирования адресата [Электронный ресурс] // Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 32. – С. 305-307.
4. Траченко О. М. Стилистическое исследование заглавий английских художественных и научных текстов // Иноземна філологія. – Львів, 1979. – Вип. 56. – С. 39-43.
5. Чельська М. М. Принципи формування заголовкової термінологічної парадигми у сучасному літературознавстві [Електронний ресурс] // Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. – № 22. – С. 200-203.
6. Шевченко В. Е. Заголовки як спосіб впливу на суспільну свідомість // Наукові записки Луган. нац. пед. ун-ту: Зб. наук. праць [Поліетнічне середовище: культура, політика, освіта]. Сер. «Філологічні науки». – Вип. 5. – Т. 1. – Луганськ: «Альма-матер», 2004. – С. 388-397.
7. Яхонтова Т. В. Заголовок у науковому тексті: структурні, семантичні та стилістичні особливості // Вісник Львівського університету. – Серія. «Іноземні мови». – 2005. – № 12. – С. 24-31.
8. Yakhontova T. Titles of conference presentations abstracts: A cross-cultural perspective // The Language of Conferencing/ C. Shalom, S. Thompson, and E. Ventola (eds.). – Frankfurt am Main: Peter Lang, 2002. – P. 277-300.

Список джерел аналізованого матеріалу

1. Advances in Physics. Taylor & Francis, Volume 54, Issue 1, 5, 8, 2005.
2. Advances in Physics. Taylor & Francis, Volume 55, Issue 3 & 4, 5 & 6, 2006.
3. Cambridge Journal of Economics. Cambridge Political Economy Society. Oxford University Press. Volume 27, 28, Number 1, 4, January, July, 2003, 2004. – 620 p.
4. Contemporary Physics. Taylor & Francis, Volume 46, Issue 1, 2, 3, 4, 5, 6, 2005.
5. Contemporary Physics. Taylor & Francis, Volume 47, Issue 1, 2, 4, 2006.
6. Financial Management. Journal of the Financial Management Association International, University of South Florida, College of Business Administration. Volume 29, 31, 32, Issue 1, 3, 4, Spring, Winter, Autumn, 2002, 2003. – 132 p.
7. Molecular Crystals and Liquid Crystals. Taylor & Francis, Volume 464, Issue 1, 2007.
8. The Quarterly Journal of Economics. President and Fellows of Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology. United States of America. Volume CXV, Issue 2, 3, May, August, 2000. – 1090 p.
9. Transport Theory and Statistical Physics. Taylor & Francis, Volume 34, Issue 1 & 2, 3 & 5, 2005.
10. Transport Theory and Statistical Physics. Taylor & Francis, Volume 35, Issue 1 & 2, 3 & 4, 5 & 6, 2006.

Ткачук Н. О.

СУГЕСТИВНІ ПОТЕНЦІЇ СИМВОЛІВ ФОЛЬКЛОРНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАМОВЛЯНЬ)

На сьогоднішній день актуальним є введення в розгляд лінгвістики, в її парадигму мовної особистості як рівноправного об'єкту вивчення, звернення до людського чинника, як такої концептуальної позиції, яка дозволяє інтегрувати розрізнені і відносно самостійні властивості мови.

Аналіз української заклінальної традиції у контексті світових міфологічних наукових досліджень з питань теорії та функції магії свідчить, що у текстах замовлянь та діях, що їх супроводжують, збереглося надзвичайно багато елементів магічного мислення, на якому спирається так звана народна візія світу.

Замовляння – магичні тексти, призначені самим фактом свого виголошення вплинути на хід подій і змінити його в бажаному напрямку, позбавити від недуг та привести до ладу емоційний стан людини.

Їхня орієнтованість до ірраціональної сфери мислення доводиться, використанням відповідних методик нейролінгвістичного програмування та сугестивної лінгвістики, що є продуктивним як для виявлення елементів, які моделюють певний рівень психоактивності, так і у визначенні загальних характеристик подібних континуумів через актуальні лінгвістичні маркери [7, с. 99]. І в цьому випадку замовляння виразно маніфестують міфо-семіотичні властивості мовлення.

Актуальність вибраної теми статті пов'язана з широким побутуванням замовляльних текстів у сучасному житті та тенденцією до езотерико-магічного сприйняття дійсності. На сьогоднішній день актуальними виступають й дослідження в сфері сугестивної лінгвістики та нейролінгвістичного програмування (Р. Бендлер, Д. Гріндер, М. Еріксон, С. Кара-Мурза, Л. Мурзін, Б. Поршнев, І. Черепанова, О. Самусенко, О. Коломийцева, Т. Ковалевська). Проте вивченню саме символічного простору українських замовлянь з точки зору його сугестивно-мовних потенцій увага вчених майже не приділяється – в чому ми і зазначаємо новизну нашого дослідження. Метою роботи є сугестивний, багатокomпонентний аналіз символічно маркованої лексики українських замовлянь та пояснення їх доцільного використання у текстах.